СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, INC.

ТРИ ЦЕНТИ. [illegible] Ч. 164. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 17. липня, 1925. VOL. [illegible] No. 164. Jersey City, N. J., Friday, July 17. 1925. [illegible]

Заповідають зменшенне федеральних податків на чверть міліярда долярів.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 15. липня. — В тутешних урядових кругах запевняють, що Конґрес на слідуючій сесії ухвалить зменьшенне федеральних податків.

На се зменьшенне вжиеться, як кажуть, $250,000,000, які виказано в сьогорічному буджеті яко надвишку.

БІДА З ОДНОДОЛЯРІВКАМИ.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 15. липня. — Американське міністерство скарбу має богато клопоту з паперовими (билами) однодолярівками. Їх публика дуже богато вживає і вони вельми скоро нищаться. Через те правительство гоносить великі втрати, бо продукція паперових гроший дорога.

Продукція одного примірника паперової однодолярівки стоїть майже два центи (1 цент і три чверти). Торік вироблено більше як міліон нових однодолярівок, але і се не вистарчає, бо публика скоро їх нищить. Обчислено, що життє паперової однодолярівки пересічно виносить лише 7 місяців.

Тепер міністерство скарбу скликало конференцію знавців, в якій є представники 12 національних резервових банків в Злучених Державах, щоб придумати тривкійші паперові гроші, які могли-б удержатися в обігу довше аніж дотеперішні.

ВИБОРЧІ МАШИНИ.

ОЛБЕНІ, Н. И., 15. липня. — Апеляційний суд постановив, що при слідуючих виборах посадника міста Ню Йорку мусять бути вживані виборчі машини.

Суд доручив виконанне сеї постанови стейтовому державному секретареви.

ГАЙЛЕН НЕ НАБИВАЄТЬСЯ.

НЮ ЙОРК, Н. И., 15. липня. — Посадник міста Ню Йорку Джан Ф. Гайлен, заявив, що він не набивається, щоб конче втрете бути мейором Ню Йорку.

Він каже, що хоче кандидувати при надходячих виборах, одначе уступить, коли проти нього стануть демократичні організації.

Тутешня демократична організація Теммені Сосаєті заявляє, що Гайлен не повинен кандидувати, бо він вже стратив популярність і вплив серед виборців і тому його кандидатура не має виглядів на побіду.

ФАБРИКА ФАЛШИВИХ ГРОШИЙ.

НЮ ЙОРК, Н. И., 15. липня. — Капітан тайної поліції Джозеф А. Пальма викрив в Брукліні, в ресторані при 31 МекКиббин Стріт, тайну фабрику фалшивих паперових гроший.

Там найдено підроблених гроший на вартість $18,000. Сі „гроші" забрано й опечатано.

В сьому ресторані і в других місцях арештовано одночасно 80 осіб, які були фабрикантами і співробітниками у ширенню підроблених гроший.

Вони пустили вже були доволі тих гроший в стейтах Ню Йорк, Ню Джерзи і Канетикат.

Капітан Пальма дійшов по нитці до клубка і попав на тайну нору, яка була у тісних зносинах з бутлеґерами.

Се, каже він, найбільша фабрика підроблених гроший, яку колинебудь викрито в Америці.

АРЕШТУВАВ ЗА МУЖЕСЬКИЙ ОДЯГ.

НЮ ЙОРК, Н. И., 15. липня. — Сьогодня арештував тут полісмен дівчину Павлину Педелю за се, що ходила по улиці в мужеському одязі.

Вона просиділа день в арешті. На суді сказала, що убралася в мужеський одяг жартом для забави.

Суддя Ріттенберґ сказав, що вона вже була покарана нічним арештом „за неприличне поведенне на улиці" й остеріг її, щоб набудуче не зодягалась по мужеськи. Що найбільше, казав він, можуть женщини на улиці носити короткі спортові штанці (никерз).

МЕШКАЛЬНА ТІСНОТА В ПЕНСИЛВЕНІЇ.

Одна пенсилвенійська організація (Pennsylvania Housing and Town Planning Association) зробила огляд помешкальних відносин в 105 місцевостях стейту й оголошує результати своїх помічень і місцевих звідомлень. Тих 105 міст поділено в огляді на чотири ґрупи, розділяючи їх по числу населення. З двох великих городів Пенсилвенії Питсбурґ має вистачаючу кількість мешкань, тоді як у Филаделфії не стає приблизно 20,000 домів. В другій ґрупі зіставлено 18 меньших міст з числом населення від 32,000 до 141,000 голов. З тих тільки чотири має потрібну кількість мешкань; чотирнайцять жалується на меньшу чи більшу недостачу — від 50 домів, яких треба би ще в Честер, до 1,500 в Алентавн. В третій ґрупі, яку становлять 33 міста від 10,000 до 25,000 душ людности, 27 міст виказує недостачу взагалі 6,225 домів. Огляд зроблений в 52 місцевостях четвертої ґрупи — від 1,000 до 10,000 людности — виказав в 40 містах загальну потребу 2,695 домів, що — коли порівнати з числом населення — значить більшу недостачу, ніж у великих містах.

Взагалі в усіх тих 105 містах бракує приблизно 36,000 домів, або-ж, иншими словами, відчуваеться недостача мешкань яких 180,000 мешканців тих міст. Можна допускати, що меньш більш такі самі відносини панують й у инших місцевостях так, що ціла Пенсилвенія потребувала би ще яких 50,000 домів для яких 250,000 душ свого населення, які тепер родинами по чотири, пять, шість або й більше душ примістились в одній або двох комнатах.

Характерно, що в меньших містах відносини гірші, як у великих, і особливо відчуваеться потреба малих хат для одної сімї. — Той сам огляд виказує, що на протязі останніх чотирох літ мешканевий чинш в тих містах [illegible] від 5 до 115 відсотків, [illegible]

Українські Громадяни!

Чи Ваша громада не повинна причинитися своєю жертвою до ратовання українського народу від голодової смерти?

Чи хвиля страшної руїни на українських землях не зеднає нас знову в одну могучу сімю і чи ми, українська заморська іміграція, не відповімо гідно на ляцький терор і насильство?

Кличемо ще раз:

ДО ПРАЦІ! СПІШІТЬ НА НАРОДНІ ВІЧА ТА СВОЄЮ ЖЕРТВОЮ ПОМОЖІТЬ КРАЄВИ!

По інформації пишіть до:

ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ.

ЩЕ ПРО ШПІОНСЬКУ АФЕРУ У ВАРШАВІ.

Ми вже поінформували наших читачів про відкриття у Варшаві великої шпіонської орґанізації, на чолі якої стояли Зубов і Балашова. Щойно тепер виявилося, що обоє вони були урядниками варшавського радянського посольства. Радянська влада запропонувала польському урядові виміну обох названих осіб на польських підданих, арештованих на теріторії СРСР. Польський уряд згодився на пропозицію і Зубова, що крився у радянському посольстві а також Балашову, що сиділа в тюрмі, вже вивезено до СРСР. Балашова, як це виявилося в часі слідства, є уроженкою Лодзі та називається Стефанія Бізенцвайґ.

ФРАНЦУЗИ ПРО ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ.

Французький журнал „Реві Ентернасіонал" з 30. квітня б. р. в статті: „Польща і европейський мир" пише про правне положення Українців під Польщею, а з осібна про тзв. кресові закони, між иншим ось що:

„Польща позбавила українське населення забраних теріторій навіть тих прав, якими воно тішилося під пануванням старої Австрії і Росії. Язикові закони для кресів ухвалені 1924 які польська пропаґанда старалася представити як велику уступку для українського населення, в дійсности здеґрадували українську мову, звели до ролі мови, яку „від біди" зноситься. Тоді коли в старій Австрії українська мова була урядовою мовою по школах та урядах, і була мовою судових розправ в якій проголошувано вироки. Українська мова була уживаною як мова внутр. урядування автономічних урядів, а навіть мала значні права у віденськім центральнім правительстві".

Далі займається стаття справою українських шкіл державних і приватних, свободою віроісповідання, преси і т. д.

Про український університет пише:

„Головна заява про утворення українського університету не була нічим иншим як пропаґандою Польщі перед сесією Загального Збору Союза Народів у вересні 1924 р. В дійсности університету і досі не заложено".

ЧАСОПИСИ „СВОБОДУ" ЧИТАЄ ДО СТО [illegible]

ГОЛОДІВКА ПОЛІТИЧНИХ ВЯЗНІВ У ВОЛОДИМИРІ ВОЛИНСЬКОМУ.

Дня 12. червня с. р. у вязниці у Володимирі Волинському (на Волині, під польською окупацією) вибухла голодівка політичних вязнів, сорок кілька осіб. Причини голодівки слідуючі:

1) Тому, що слідство проти обвинувачених з арт. 100 і 102 зк. ведене було начальником волинської дефензиви Зарембою і прокуратором Струмінським при допом. бестіяльного катовання людий. 2) Тому, що тюремна адміністрація забороняє вибирати в келії старости та недопускає до вільного порозуміння вязнів між собою. 3) Тому, що харчеві та санітарні відносини в тюрмі неможливі.

Вязні домагаються: а) щотижневої зміни білля; б) лазні з парою що 2 неділі; в) миття підлог водою з окремих посудин, а не з тої посуди, що є в келії для полагоджування фізіольоґічних потреб; г) більшого зацікавлення хорими вязничним лікарем і видачі ліків для недужих; д) очищення келий від блощиць і щурів; е) ведра з водою; ж) тріпання коців і сінників що тижня; з) людського трактовання політичних вязнів з боку адміністрації і знесення команди „бачносьць".

Начальник вязниці Копець побив по лиці політичного вязня Бернарда Гальперна і безправно протримав 2 доби. Іншого вязня побив за те, що не хотів робити в день католицького Благовіщення; до політичних вязнів звертається з такими епітетами як: „Ти ск... сину" й иншими подібними; казав жінкам-вязням, щоби били політичного вязня. Відділення політичних вязнів від кримінальних. Щоденного доручування газет і книжок як українських так і польських. Права користування з писменних приладів в келії (олівець і зошит). Двогодинного денного проходу з правом відпочинку. Щотижневого побачення з родиною. Безпроволочного доручення подань і білля з дому.

ПОЛЬЩА ВИБИВАЄ СВОЇ ГРОШІ В АМЕРИЦІ.

До филаделфійської чекарні грошей наспів з Польщі мішок з польськими срібними грішми на загальну суму 38,000 долярів, щоби їх перетопити. Розходиться о зміну вірла на цих грошах, бо віл заналo був подібний до польского вірла. Кошти переробленния покриє польське правительство.

СУД НАД ПОЛЬСЬКИМ КОНЗУЛЕМ.

У Москві почалася розправа перед найвищим революційним трибуналом проти бувшого польського конзуля в Тифлісі Лашкевича. Лашкевич був призначений свого часу до виміни за Баґінского та Вечоркевіча. Коли їх застрілив Мурашко, то большевики арештували Лашкевіча та ксьондза Усаса і віддали їх обох судові. Кс. Усаса засуджено вже давно, а над Лашкевічом щойно відбуваеться суд. Радянська влада не хотіла згодитися на переговори з Польщею в справі поновної виміни названих двох арештантів. Лашкевіч відповідає перед радянським судом за злочин шпіонажі на користь Польщі. На салі розправ присутні представники польського посольства у Москві. Лашкевіча напевно засудять.

ІНТЕРЕСНА ЗЛОДІЙКА.

В однім вінніпеґськім департаментальнім сторі через цілий рік слідили детективи за спритним злодієм, який обкрадав покупців, одначе всі зусилля були безуспішні. Доперва минувшого тижня женщина-детектив зловила пошукуваного гостя, котрим показалася гарно убрана женщина Жанна Бромлей. З допитів на поліції показалося, що вона приїздила до більших склепів великим автомобілем, обробляла покупців і вертала спокійно домів. Ніхто її не підозрівав, бо вдавала богачку.

Бромлей дала себе зловити на дурничку. Одній жінці, яка оглядала річи в сторі, вкрала мошонку, в котрій було 10 ц. і 2 трамваєвих тикети. Крадіж завважала женщина-детектив, яка й зловила злодійку при допомозі двох помічників. Бромлей виривалася і хотіла втечи з сорому. Коли її спитали, чому пустилася на таке, вона відповідала, що всі вкрадені гроші давала на добродійні цілі. Засуд відложено.

НІМЕЦЬКІ КОРАБЛІ НА МАРОКАНСЬКИХ ВОДАХ.

Французький воєнний корабель затримав і перешукав два німецькі торговельні кораблі „Ляйпціґ" і „Дортмунд," що находилися на територіяльних мароканських водах. Французи відвели оба кораблі до Маґадару, де находиться митний уряд.

В КОЖДІМ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЯ [illegible]

Розмова Чемберлейна з Раковським про англійсько-російські взаємини.

ЛОНДОН, 15. липня. — Британський міністер закордонних справ Остен Чемберлейн приняв сьогодня на послуханню російського совєтського амбасадора Кріста Раковського.

Раковський спершу жалувався на критику російського совєтського правительства англійськими урядовими представниками в палаті громад і питався, як правительство Великої Британії ставиться до англійсько-російської кризи.

Чемберлейн відповів йому на се, що англійсько-російської кризи нема, та що він уже дав на се відповідь в палаті громад.

Відтак Чемберлейн докоряв, що російські большевики ведуть пропаґанду в Китаю проти Анґлії. Раковський боронився, що в сій пропаґанді нема нічого серіозного.

Далі він сказав, що російське правительство продало Банкови Анґлії золота за $20,000,000. За сі гроші, казав він, його правительство взяло англійські паперові гроші і їх зложило в англійських банках на закупно англійських товарів.

Чемберлейн завважив, що є опінія, що російський совєтський уряд се робить для пропаґанди.

Раковський успокоював англійського закордонного міністра, що се чистий бизнес, що, казав, можна пізнати з того, що його уряд купує в Анґлії речі, яких конче потребує для промислу і життєвих потреб населення.

КРІЗА В УГЛЕВОМУ ПРОМИСЛІ В АНҐЛІЇ.

ЛОНДОН, 15. липня. — Конференція британських майнерів відкинула предложенне правительства на створенне слідчого суду для справ углевого промислу у Великій Британії.

ВИНАХІДНИК БАЦИЛІВ РАКА.

ЛОНДОН, 15. липня. — Тутешня преса пише богато про д-ра В. Е. Ґая, котрий разом з Дж. Е. Барнардом викрив бацилі рака.

Др. Ґай походить з бідної робітничої родини і підчас науки в молодому віці дуже бідував, але за останні центи купував книжки і безупинно студіював. Медицину покінчив теж у великій біді в Единбурґу в 1912 році.

АМЕРИКАНКИ У ДУМЕРҐА.

ПАРИЖ, 15. липня. — Сьогодня приняв президент Франції Ґастон Думерґ в Елізійській палаті молодих Американок з товариства независимости імени Джефферсона.

Президент привитав їх щиро і переказав через них поздоровленне американському народови.

ВІЙНА В МАРОКУ.

ПАРИЖ, 15. липня. — З Фезу, в Мароку, повідомляють, що французьке військо побило Ріфів, котрі вже ішли наступом на Фез.

СОВЄТСЬКІ МАНЕВРИ НА МОРИ.

ЛЕНІНҐРАД (Петербурґ), 15. липня. — Совєтський комісаріят воєнної фльоти запорядив маневри російської „червоної" фльоти на Балтійському морі.

В маневрах беруть участь кораблі всіх кляс, як кружляки, торпедовці, проти-торпедовці, підводні лодки, міно-носці й ін.

ФРАНЦІЯ І КИТАЙ.

ПАРИЖ, 15. липня. — Французьке правительство заявило, що воно візьме участь у переговорах в справі Китаю аж тоді, як китайське правительство заведе у себе порядок.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ПОСОЛ У ПРЕЗИДЕНТА КИТАЮ.

ПЕКІНҐ, столиця Китаю, 15. липня. — Сьогодня приняв президент Китаю Туан Чі Джуі нового американського посла Джана Вен А. МекМоррея.

Він зясував президентови політику Злучених Держав у відношенню до правительства Китаю.

АМЕРИКАНСЬКІ МІСІОНАРІ В КИТАЮ.

ПЕКІНҐ, 15. липня. — 170 американських місіонарів у Китаю оголосили заяву, в якій підпирають становище сенатора Бори у відношенню до Китаю, а саме, щоби чужинці набудуче не мали в Китаю виїмкових позатериторіяльних прав.

Вони також протестують проти чужинецької військової інтервенції в Китаю, кажучи, що се лише зразить до решти Китайців до чужинців і вони не могти-муть надалі проповідувати в Китаю християнства.

ЛІҐА НАРОДІВ І ФІЛЬМОВИЙ ПРОМИСЛ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 15. липня. — Генеральний секретар Ліґи Народів сер Ерик Драммонд вислав прошенне до правительств всіх держав, щоб йому прислали постанови і правила для цензуровання фільмів в образкових театрах (мувинг пикчерз).

Внесенне у сій справі поставила була дорадна комісія проти розпусти і його потвердила відтак Рада Ліґи Народів.

Секретар Драммонд просить правительства о відписі всіх правних постанов та виконних управильнень, які у них заведено задля морального добра й умового розвитку молодіжи.

Ліґа Народів хоче дати почин до міжнародного нагляду над фільмовим промислом.

ДВОЖЕНСТВО.

РИМ, 15. липня. — Тут засуджено на 15 місяців вязниці Умберта Беллаві за біґамію (двоженство). На суді йому доказано [illegible]

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинока число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

БОГАЧІ ПО СЕЛАХ НА УКРАЇНІ

Київський дневник Більшовик пише про підем богачів у селах на Україні:

Народний комісаріят робітничо-селянської інспекції перевів в широких розмірах обслідування стану низового радянського апарату України. Обслідування торкнулося 18 округ, 75 районів і 22 сільських рад. По скупим донесенням української радянської преси, результати сього обслідування у відношенню до села такі:

На селі відбувається острий процес розшарування села на заможників та незаможників. Зріст добробуту куркулів збільшує їх політичну активність. Маючи під собою сталий економічний ґрунт, куркулі, не зважаючи на свою абсолютну меньшість, намагаються відогравати політичну ролю на селі, дістати в свої руки адміністративну владу. Політичні вимоги куркулів найбільше виявились на останніх виборах до рад. Опинившись у сільських радах, куркулі всіляко намагаються прихилити на свій бік середняків, використовуючи іноді для сього свій економічний вплив. У деяких місцевостях куркулі домагаються, щоб їм повернути землю, одібрану в порядку розкуркулення й націоналізації майна. Низові радянські робітники не зовсім розуміють гасло: „Лицем до села", а по деяких місцевостях радянські урядовці чинять опір сьому гаслу.

* * *

Про зріст впливу заможних елементів в українських селах свідчать зіставлення вислідів виборів до рад по цілому СССР.

Московська „Правда", орган центрального комітету російської комуністичної партії, роблячи підсумки перевиборів до рад, між іншим пише, що сі перевибори відбулись тільки на одній третині СССР., а на двох третинах рішенне висших партійних і советських органів про перевибори зігноровано і перевиборів не переведено... Відношенне населення до советської влади, а радше до комуністичної партії, знайшло яскравий вислід на виборах в тім, що в раді місцевостий на Україні і Кубані „верхушка" села потягла за собою середняків, а в результаті, в цілому ряді районів ради опинились без комуністів! Присім „провірка советського апарату через критику безпартійних показалася суворійшою ніж яканебудь чекистська провірка"!

* * *

Така доля комунізму і соціялізму на селі на Україні.

Спершу — то „всі були рівні".

Відтак підпирано виключно незаможників проти заможних.

Із сього не вийшло нічого, бо незаможники не виявили здатности до управи землі, до кермування господарськими справами громади, ані до адміністрації громадою. Лише проворнійші і меткійші з них наживались майна і „переходили" до богатих.

Побачили большевики, що „голота" (вони так називали незаможників) не вміє справитись із завданнем, яке їй доручили, і покинули її.

Вони тоді звернулись до „середняків", себто середньо заможних ґаздів у селі. Сі, казали вони, вміють ґаздувати і придбати хліба і гроша собі і державі, а що їх може бути найбільше, так найкрасше на них опертися владі.

Алеж і споміж них, як і споміж незаможників, богато, що розбогатіли, переходили до богатших у селі, яких большевики звуть куркулями.

Ся найбогатша кляса в селі, як і передше, захоплює у свої руки управу громади, її торговлю і цілу керму. А середняки і незаможники їм щораз більше уступають і тимсамим признають їх громадську верховладу.

Так большевики поволи вернулись до того стану, який був по селах перед їх приходом.

Тепер вони безрадні, бо самі-ж заявляли, що їм треба богатих селян. І дійсно їм треба, бо сі доставлять їм хліба і гроший. Проти влади богатих по селах большевики теж уже не виступають, бо сі держать для них порядок на селі.

Все те показує, що большевики капіталізму не знищили і комунізму не насадили. Вони пробували, але вернулись назад до капіталізму, бо побачили, що без капіталізму не можуть істнувати ні міста ні села, ані ціла держава.

По сій пробі з комунізмом комуністи повинні уступити також і від влади.

ВПЛИВ АЗІЇ НА ДУХОВУ РОСІЮ

Свідома постава духової Росії до Азії. — Постава духової Росії до науки. — Роля матеріялізму в російськом духовому житті. — Істинно-російське заплутання матеріялістичного світогляду з практичним ідеалізмом.

Свідома постава духової Росії до Азії.

Політика царя, вигравати установи Сходу проти своїх противників на Заході, і установи Заходу проти своїх противників на Сході, перш за все була й є причиною того, що Росія ще й до сегодня не може дійти до рівноваги між Азією і Европою; що вона залічує себе раз до одної а раз до другої; і що ця культурна невигода обявляється раз у раз в пристрасній ненависти до всякої культури. (Мимиходом завважимо, що як раз в цьому напевно лежить також одно з культурних завдань Росії, на котрі ще прийдеться нам вказати докладніще: нігілістичний радикалізм, що виходить з неї, раз у раз приневолює уми Европи перетрясати основи своєї державної й суспільної культури, відкидаючи при тій нагоді чимало культурних шкаралущ, задержаних досі лиш завдяки лінощам). Що до відношення Росії до Азії взагалі, звернемо тут увагу на те, що в давнину насамперед татарське ярмо вщепило Росії доволі глибоко духа азіятицького, а відтак з певною симпатією гляділа на Азію й російська церква, що завсіди була дуже добре свідома свого східного походження. Знов в сорокових літах минулого століття перший **панслявізм*)**, що зразу появився як етично-релігійний напрямок, перейняв чимало доказів для російської претенсії на висшість над Заходом з давних потужніщих, благородніщих передань азійського Сходу. Аджеж і **Владимір Соловйов*)**, фільософ чистого етичного панслявізму, старається — на підставі стародавних східних переказів — означити Росію як спасительку і Західньої Европи і нової, то значить музульманської, Азії з причини положення Росії між ними обома. Цьому Росією спасенному европейсько-передньо-азійському світові предсказує він відтак ще послідний рішаючий бій з великими народами Східньої Азії. Він вірить, що це буде вже послідна світова війна, яку зрештою ще навіть можна буде оминути, якщо до тоді народи Европи стануть справжніми Христіянами. (Соловйов помер 1904, отож не бачив, що тепер діеться)**). Всеж таки Соловйов не дає Азії першенства перед Европою: він тої гадки, що обидві потребують спасення через Росію.

Та вже цілком по стороні старої Азії проти Европи виступає найбільший Москаль, **Толстой*)**, в якому московські інстинкти виявляються наймогутніще. Свій, сам собою мало оригінальний, позитивістичний містицизм не потребував він аж черпати з не-ізлямських релігій Азії. Він вже в ньому-ж був глибоко закорінений разом з певною домішкою татарської крови. Толстой з роду мислить в богато дечім по азіятськи. Властиву ріжницю між думанням азіятським і европейським можна добачити ось в чім: Віддаючи лищ внутрішнім видінням пошану божеству, Азіят туманіє перед всемогучістю божества, перед котрим являється ничтожна його власна особа зі всім, що може від неї походити, як також і всі його гадки. В нього властиво немає нічого важніщого понад те, щоб виражати в що раз то нових образах та порівнаннях отсю ничтожність власної особи та подавляючу всемогучість божества. Натомісць Европеець, — в наслідок лагідніщої природи меньше заполоханий божеством, а більше склонний представляти божество істотно собі спорідненим — не добачає в свойому умовому зближенню до божества ніякої зухвалости ані злочину. З побожною пошаною приступає він аж до тих річий, яких не може проникнути своїм розумом. Одне-однієське, в чому, беручи чисто духово, Европа випередила Азію, і що для Азії остало недосягнутим, це докладна наука й її донька: техніка.

Постава духової Росії до науки.

Цю істотну ріжницю між азійським і европейським способом думання мусимо мати все перед очима, коли маємо до діла з духовою Росією. В ґрунті річи вона-ж хилиться до Азії, має її глибоко в своїй крови, Толстой висловлює лиш тільки те, що відчувають міліони його краянів, коли називає европейську науку смішним самообманом, що то його за пару десяток літ висміє цілий світ. Притім Толстой ніколи не поняв властивої сути науки [illegible] а це також чисто по азійськи й дуже характеристично для певних течій в російському духовному житті. Типічно по російськи придержувався він аж до кінця свого життя тої гадки, що наука мусить давати заповіди для життя, коли-ж тимчасом в дійсности вона може тільки відкривати лучности в житті. Що з „так є" ніколи не можна зробити „так має бути", це вчив уже Аристотель. От через що, то Толстой підніс проти науки закид, що вона занимається дрібницями, а до найважніщих завдань не втручається. Толстой аж до кінця свого життя мав ще одну хибну думку, тоб-то що наука старається прослідити суть річий, і в слід за тим закидає їй повну невдачу, — колиж бо в дійсности наука, — починаючи з фільософії 17-го століття й основуючись на ній, вважає згори суть річий непростежимою і простує до нічого иншого як тільки до їхнього заволодіння людиною. (Для цього служать міра і вага, що не є ніякими містичними мірилами буття). І тутечки Толстой виявив тільки справді російську, оперту на невіжестві, відразу до ума Европи, котрого він, з правильним інстинктом, добачив здійсненого в науці. Хто знає історію рос. духового життя, той знає також, що воно вічно хитається навколо тямки науки, не понявши її ясно ніколи. — Порівнання з певними азіятськими фільозофіями так само й насувається на ум.

Роля матеріялізму в російському духовому житті.

Тої пори, коли самостійне духове життя взагалі ледво що стало прозябати в ширших російських колах, всі вже обожали, очевидно, докладну науку в дослівнім значінню. В її методах добачували шляхи до абсолютного пізнання, міру й вагу вважали ціночниками буття. Як що світ був би відміряний і відважений, тоді людський ум сповнив би всю свою задачу перед ним, бо дальше вже й не було би в ньому ніяких иньших тайн. А цей світогляд, що зрештою є таким старим як само людство, називається **матеріялізм*)**. Він мав величезний вплив на російські уми. Провідну групу, інтелігенцію, держав він пів століття в своєму зачарованому колі, і під змінчивими покришками володіє він ще й сегодня в найширшій мірі над умовим життям Росії. Толстой наприклад — а він для нас являється речником духової Росії — завдячує свою властиву освіту тій матеріялістичній добі. Аж з безконечно тяжким трудом вдалося йому схопити її фальшиве ядро. Воно виглядає справді траґі-комічно, коли читаємо в кінцевих розділах „Анни Кареніни" (по части дослівно повторених в „Сповіді"), що бідолашний Левін-Толстой троха що не загнався до самогубства через непорозуміння, в яке ніколи був би не попав монастирський учень найтемніщого середньовічча. Він дійсно думав, що змисл світа, управнення добра, існування Бога, треба аж доказувати. Як таке щось можливе, і як властиво такий доказ мав би виглядати, таких питань, очевидно, він собі не ставив. Вратованням життя в дослівному значінні було для Толстого те, що на примірі його мужиків прояснилася йому та найпростіща льоґічна правда, що „так є" не має нічого до діла з „так має бути": що обовязок чинити добро ми прямо переживаємо, через що він стоїть понад всякими доказами. Цей випадок є типічним для тих завад, що жиють в російському думанні проти духа науки, духа Европи, і для тих жахливих обхідних доріг, до яких російський ум з несказаними терпіннями щораз приневолює сам себе.

Ми з особливим натиском зазначили вже в горі, що російські уми, чисто антропоцентричним світоглядом російської церкви були вже наперед підготовані до того непорозуміння науки, що ми називаємо матеріялізмом, і що вірить в абсолютність наукових методів. Але й душевних передумов для вибору цього світогляду було подостатком в Росії — ніхтож не вибирає собі свій світогляд лише з чисто духових поводів. Матеріялізм — тоб то зведення світової цілости до матерії й руху, то значить доґматичне заперечення єдиної дійсности, яка є на цім світі, себто духової, того що в дійсности переживається — є з давна світоглядом невдоволених життям, перш усього розчарованих в житті. Через те, що ідеали нераз заводять, вважають вони ідеї ілюзіями. А котра-ж суспільність малаб більше причини до світового жалю як не російська, що пройшла через подвійний примус татарського ярма та деспотизму і безпомічно гляділа цілі віки на панщину як на найжахливіще людське терпіння!? Алеж бо ще одна причина тягнула російську суспільність в обійми матеріялізму. Аджеж матеріялізм здобув собі здавна велику частину своєї популярности тим, що він представляє всю властиву духову працю безвартною, а спеціяльно умові науки пустою забавкою. А це підхлібляє особливо таким, що мають потребу зберегти свою власну повагу, і таким, що з якої небудь причини, матеріяльної чи політичної, були позбавлені духовної освіти, або з якої иньшої причини лякаються свобідної думки: Або вони до свобідної думки не доросли, або бояться, щоб вона не розвіяла їхні улюблені мрії. Всі ці моменти без виїмку якраз стрінулися в Росії. Страшна убогість нації недопускала широкі кола до науки, а науку, якої вчили по російських школах, принимали з недовірям, бо вона була прикроєна під смак поліції. (Воно булоб несправедливо, колиб ми не брали цю обставину в рахунок при пояснюванню, чому Росіяни не порозуміли сути науки. Та про це ще широко буде мова принагідно обговорення деспотизму). Одначе на прикінці — а це дуже важний момент — російська культурна доля і може теж і російська вдача відмовили чистій російській думці в самостійному житті. Тим то це думання мусіло почувати себе непевним перед творами европейської думки. І без того надмірно дразливому Росіянинові мусіло бути дуже прикро стати перед нею (европейською думкою), так би мовити, з порожніми руками. Він теж був свідомий того, що йому бракує чис[illegible] лібонь зміркував, що всяке думання мусіло наперед побороти деякі певні типічні помилки, нім воно взагалі усвідомило собі свої засоби та дійшло до способу, як користати зі свого оружя. Щож отже могла духова Росія радше привитати — і це могло статися цілком несвідомо — як не матеріялізм, що проголосив непотрібною забавкою всі духові здобутки Европи?! Додатиб ще, що Росіянин чимало потерпав за свої бажання. І чогож можна більше боятися, як не свобідної думки? Бож перед чим можна бути більше безсильним? А які були бажання думаючої Росії, це очевидне: В душевнім хазяйстві Росіянина перше місце займали бажання спрямовані на добро загалу, що просто творили єдиний зміст його життя. При народних злиднях, серед яких Росіянин виростав, і при насильстві над його народом, якого безсилим свідком він мусів бути цілий свій вік, воно й не могло бути инакше. Цеж момент найвисшої ваги, до якого нам раз у раз доведеться повертати, бо инакше не булоб пояснення для крайної безнадійности російського думання. Вонож так безвихідно зачароване в колі своїх бажань, ба, навіть ними одними покликане до життя, що й не бачить перед собою ніякого иньшого завдання, як тільки, доказувати сповнимість та ще й конечність сповнимости своїх бажань.

Отсеж і є ті головні причини, що пояснюють нам ту могутню, нещасну та загадочну власть матеріялістичного світогляду над духовою Росією. Ця власть ще й нині в повній силі. Звісно ж ніяке пояснення світа не надається так до всяких можливих перекручень як саме матеріялізм. Отжеж не має більш метафізичних тямок, як його основні тямки: матерія й рух. На їх місце все вступають нові слова — ще недавно навіть, в Берґзона, слово „життя" й „інтуїція". Властива суть матеріялістичного исповідання міститься в тім, що якісь „якось" нібистійні основні засади виключають дальшу свободу думки. Тим самим духа як такого — а його властивим єством є якраз нічим непогамована свобода — чемненько випрошено зі сього світа.

Істино - російське заплутання матеріялістичного світогляду з практичним ідеалізмом.

Прослідження перемін матеріялістичного світогляду в духовому житті Росії, іменно її провідної верстви, інтеліґенції, виросло би до розмірів окремої студії. Вона все ще не може відстати від нього. (Тепер мали би бути Мах, а передовсім Авенаріюс в моді, себто мали би завдання: доказати соціялістичний тероризм). Те нечуване щастя, яким тішиться Марксизм в Росії, має напевно в великій части свою причину в нещаснім його заплутанні з матеріялізмом, до якого вже тамечки давно привикли. Причім само собою насувається на ум здивовання, чому то Росіяни за такий довгий час ще не наткнулися на неможливости матеріялізму. Хоч в дійсности матеріялістичне розуміння світа не спроможне пояснити хоч би й найскромніщий акт свідомости а не то давати етичні прикази (імперативи), то всеж таки, на диво, російська інтеліґенція здавна звязувала з ним заповіди повного пожертвовання власної особи за ідеали. (Вже Владимір Соловйов, зі справжньою европейською освітою, хоча свою докторську дізертацію, на 21-шім році життя, в істино-московській скромности, написав про банкрот европейської фільозофії, кпить собі з того: „Наша молодь думає якось дивно: ми всі походимо від малпи, отже помагаймо нашим меньшим братам!") Очевидно після всього попередно сказаного ця дивна злука метафізичного матеріялізму з практичним ідеалізмом являється дивною тіль[illegible] ховій господарці Росіянина. Бо в сути річи вона **не містить в собі більшого блуду в думанні як сам матеріялістичний світогляд.** Виходить: якщо світогляд, до якого признаєшся, що мав би пояснити світ, не може пояснити ані одного-однієського акту свідомости, тоді можна нарешті все в буденному житті необхідне для пояснення фактів свідом[illegible] собі з відкись [illegible] могло діятися [illegible] клопоту, пояснюється якраз повною відсутністю історії російського думання, значить повною недостачею свідомости несчисленних можливостий і несчисленних пропастий людської думки. Яку свободу рухів надає це в царині духових блудних стежок, доказує ще в 70-тих роках теоретик тероризму, Міхайловській, що зовсім серіозно вчив субективну науку. І Толстой не зайшов дальше. Та хоча й це сполучення матеріялістичного світогляду з практичним ідеалізмом само по собі не є нічим дивним для духової Росії, то всеж таки воно нанесло надзвичайно велике нещастя Росії. Таким чином повстають найтяжші завади для душевного життя та для пошани до людини взагалі, що для Росії перш за все означалоб спасення.

Дальше ясно також, що серед світа позбавленого всяких духових і тим самим і моральних підстав, всяка моральна заповідь остається осамітненою, як домагання взагалі, поза великим звязком всього морального, що обнімає ціле життя. А така заповідь, навіть коли вона сповняється вповні, не дає ніякої заохоти до праці над виробленням власної моральної особистости, навпаки подає морально невихованому найсвобіднішу нагоду, під її покришкою мучити людий — не боячись догани за се, бож все покривається суспільним ідеалом, за котрий жертвується власне життя і тим самим без найменьшої надуми можна жертвувати життя других. Так дійшли ми до джерел етики нігілізму. Тутечкиж ходило нам о те, принаймні натякнути наслідки московського матеріялізму, що зродився з непорозуміння европейської думки, спричиненого татарським лихоліттям та сильним проникненням монґольською кровю первісного фінсько-славянського населення Росії.

З німецького переклав свящ. др. **Микола Копачук.**

*) Підчеркнення перекладчика.

**) Це писано в році 1917, саме серед [illegible] світової війни. (Заміт[illegible]

З українського життя в Америці.

МИЛВОКІ, ВИСК.

З обовязку гуманности ми Українці міста Милвокі, Виск., яко частина того великого народу, хотіли також прийти в поміч своїм братам. Дня 14. червня с. р. на зазив священика Боднара вірні діти нашої Матери України відкрили серця тай хоть не богато то бодай з малою лептою поспішили з помочію нашим братам. Хоть нігде правди діти, що діло могло піти лучше. Та ми віримо що ті сини, які прагнуть волі свому народови підуть слідами цих своїх громадян та разом з ними стануть до народної праці. Тоді і успіх буде більший. Наш клич до Вас Братя: Зєднаймося в один могучий народ, щоби незабаром засіяв український прапор на золотоверхому Київі та Львові. Зібраних $10.50 відсилаємо до Редакції Свободи а Ви будьте ласкаві відіслати до Обєднання Народного Дому в Холмі та заслали їх до Обєднання. Хай вскорі повстане величава українська твердиня на західних границях українських земель.

Жертви зложили слідуючі: Лютий А. $1.25; Терпеливець Юлія $1.00; Жарський В., Грубоць І., Підгорецький І., Гук С., Кисей С., Кірат И., Кухар О. по 75 цнт.; Дячик Г., Струж Р., Панас Л., Баран Е., Баран М., Заяць Н., Жарський Іван, Салюк И., Бусько А., Мисак С., Тенюх А., Ґоік В., Захарейчук Доця, Кшачковська Тетяна, Левич И., Мазур А. по 50 цнт.; Ґіль В., Бобовник І., Рубінович А., Гуменюк Г., Сайчук С., Кулич Л., Осьміловський Я., Жарський И., Сай Я., Сайчук А., Салюк М., Колісник О., Світніцький П., Шемлій Г., Василюк І., Стегніцький М., Войчищин С., Кот С., Гриник С., Ярош А., Корнило А., Магура П. по 25 цнт.

Всім жертводавцям щира подяка, а другі братства і товариства хай лучаться до нас, тоді будемо сильні і дамо поміч нашим братам.

Данило Борис.

Василь Гіль.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ.

Прочитавши допис і заклик нашого посольського клюбу, щоби помогти при будові Народного Дому в Холмі на нашій набільш загроженій землі, наше братство св. Івана Хрестителя 270 У Н. С. в Джерзи Сиτі рішило помогти після нашої сили. Цей поклик так нас торкнув до глубини душі, що ми аж сплакали, що наші відвічні вороги Ляхи хочуть живцем наш нарід закопати в могилу, позагарбувати тільки нашого церковного майна, порозбивати всі економічні і просвітні інституції. Нині той нарід не має права до нічого, бо ляхо-татарська навала поробила косцюлки і шкулки нашому народови, щоби його цілковито знищити. Решту церков тримає замкнено а може схоче віддати їх в аренду жидам як колись робили та щоби народ знова співав іде, іде Зельман отвирати церков. Дав би Бог, щоби наш нарід зеднався в одну велику громаду, щоби дати ляхам-татарам таку відповідь, щоби попамятали її сотки літ.

Щоби ділом показати нашу єдність з братами в старім краю, ми зібрали $21.50 на будову

ГЕМТРЕМК, МИШ.

Наша громада теж не спить але зачинає знова братися до народної роботи. Кажуть, що пошесть на „зневіру" вже пройшла. На жаль у нас декотрі громадяне ще користають з нагоди зневірювання і лінюхують, як це впрочім робили і давнійше. Місцевий комітет Обєднання переслав до нашої центральної орґанізації Обєднаннє $150.00 і розділив їх як слідує: $100.00 на голодуючих а $50 на студентів. Цю суму зібрали ми на представленню шкільних дітий на закінчення шкільного року дня 17. мая а саме $14.75, на закінченню школи $20, а решту доложено з народного податку. Крім цего Братство св. Михаїла жертвувало зі своеї каси $50 на студентів. Маемо надію, що коли мине та велика горяч, то народна праця піде жвавійше і місцевий комітет Обєднання стане дійсно обєднанием всіх свідомих громадян та товариств і братств в Гемтремк. Цего нам потрібно в теперішний час як найконечнійше.

КЛІВЛЕНД, О.

Ми недалеко від Гемтремк. Хай вони не думають, що лише Гемтремк може робити народну роботу. Правда ми вислали до Обєднання поки що лише $35.75, але маємо надію в коротці вислати більше. Як по всіх містах Америки так і у нас в Клівленд народ збирає центи для голодуючих в старому краю. Братство св. Василія від. 364 У. Н. С. ухвалило $10 на голодуючих та дало повновласть урядникам ходити поміж своїми членами та збирати дальші жертви. Досі ми сколектували $25.75 і разом з жертвою братства $10 переслали до Обєднання, щоби не передержувати грошей у себе бо там поміч потрібна негайна. Жертвували слідуючі:

П. Бусько, Анна Бусько, по $20.50; Сподар І. і Ф. Ольховий по $2.00; И. Биць, І. Лев, І. Стецик, Н. Пекний, А. Кузьменко, Г. Кравчишин, Г. Кукез, Т. Короневський, І. Занько, І. Сало, по $1.00; І. Собчук, Д. Рибачок, П. Білаш, І. Шарко, М. Лев, М. Бурко, Д. Груба, И. Красногорка, Е. Білецький, по 50 цнт. А. Герман, И. Небожук, М. Стайка, М. Гронович, Григорій Юрочка по 25 цнт. Певно, що всім належиться подяка. Але вважаймо Клівлендці, що Гемтремківці мають вже $150. Думаю ми мусимо їх догонити!

Иосиф Биць.

НЕВІДОМИЙ АРЕШТАНТ.

У звязку з вломом до льокалю каси у варшавському видавництві „Відродження Польщі" арештовано якогось Западу, який відмовляє зізнань щодо своєї особи. В часі слідства все таки стверджено, що Запада був арештований в 1920 р. в часі большевицького походу на Варшаву за співучасть в вбивстві польського поліцая та за шпіонажу в користь большевиків. Далі стверджено, що приїхав він до Польщі перед кількома літами та продав великий земельний маєток на Поморю за ціну 5000 долярів. Цікаве тепер, яким чином той Запада, будучи чужинцем, міг приїхати до Польщі та продати маєток. Поліція веде далі слідство в тому напрямі, хто криється направду під тим назвиском Запада. Подія, як бачимо, чисто американська хоч сталася у Польщі.

Осип Маковей.

НА СУДІ.

(Оповіданнє).

Молодий, коло 30-літний професор ґімназії, Іван Латка, їхав залізницею на свою нову посаду в С. Сидів сам у переділі 3-ої кляси і нудився. З нудьги заглядав до своїх двох валіз на полицях, чистив нігті, придивлявся собі в малім кишеневім зеркалі, підкручував вуса до гори аж під очі, поправляв свою модну краватку, що мінилася до сонця, як шкіра ящірки, та оглядав свої жовті шеврові черевики і палицю. А коли се йому знудилося, виймив папіросницю і курив.

Вакації вже кінчилися; лишалося [illegible] дорожчі для учеників, бо останні. [illegible] і в залізницях майже не було їх видко. Латка їхав наперед, щоби найти собі хату і розглянутися на новій посаді.

На стації в Д. всіли до його переділу два ученики в мундурах зі знаком G на шапці. По відзнаках на ковнірах видко було, що низький і грубий ученик був з шестої кляси ґімназії, а худий і високий, з непідтятим заростом на лиці, як у молодих Жидів, був із семої кляси.

Шестак зараз виняв свою папіросницю, подав семакови, а що не мав сірників, попросив у незнайомого вогню.

— Панове вже з вакацій? — почав Латка розмову.

— Так — відповів семак.

— Прикро вертатися?

— Ну, вжеж, що немило.

— А куди, панове, їдете, коли вільно спитати?

— До С.

Латка зацікавився, — сеж ученики тої самої ґімназії, в котрій він мав служити. Можна би дещо довідатися, погадав собі.

— Якіж там відносини у вашій ґімназії? Бо раз якось у часописі читав я, що в ній нема ладу. Учителя набили ученики по лиці.

— Ано, бо заслужив! — відповів коротко шестак.

— Ретроґрад, клерикал і доносчик був — пояснив близче семак, — „Піпчив" дуже, одним словом свиня.

— А директор який?

— Та що директор! Старий дурень і вже! Найбільшу приємність має, як котрого може вигнати з ґімназії. А боїться шкільної ради, як штубак. Всюди нюхтить соціял-демократів, радикалів, атеїстів, революціонерів, а сам дурень, аж крутиться.

— Повинен уже в пенсію піти — заокруглив шестак характеристику директора.

Професор Латка не відзивався хвилину, але не довго всидів мовчки, бо цікавість перемагала.

— Професори добрі? — спитав він знову.

— Ріжні є — відповів шестак.

— Тепер має прийти до нашої ґімназії свиня, якої світ не бачив — додав семак.

— Хто такий? — спитав дуже цікаво Латка.

— Професор якийсь до латини і греки, Латка називається.

Латка почервонів на лиці і добре придивився семакови.

— Чомуж свиня? Адже ви ще його не знаєте? — промовив, о скільки міг, спокійно.

— Не знаємо ще, але маємо докладні відомости з ґімназії, де він був досі, від учеників.

Професор Латка придивився тепер ліпше шестакови, добродушному і румяному з лиця, погадав собі, що від нього можна би дещо більше довідатися, подав йому і семакови своїх паріросів і розмовляв дальше.

— На професорів ученики всяке виговорюють, дуже часто без підстави, і тим тяжко кривдять їх.

— Ну Латки певно не кривдять — відповів твердо семак. Адже се бельдфер знаний нам і з листів і з часописів студентських! Зарозуміла бестія і на свою красу, хоч поганий, як щур, і на свої відомости, хоч дурень, і на свої краватки — одним словом педагог найновійшої дати, кандидат на директора й інспектора, карієрист першої сорти, а все коштом учеників.

У Латки в душі похололо. Він майже з перестрахом глянув на молодих товаришів подорожі, потім розсердився, далі погадав, що по таких словах годі йому признаватися, хто він — і щоби вибавити себе з клопоту, відвернув лице до вікна вагону та здув попіл з папіроса за вікно.

Мабуть сей уданий спокій Латки осмілив шестака до дальшої розмови:

— Ми все знаємо! — сказав він. — От тільки вчора дістав я лист від його ученика. Латка був господарем шестої кляси.

— Так! — мало що не потвердив професор, але похопився і сказав лише: — Ну? Щож він там пише? То цікаво послухати, як ученики характеризують професора.

— Справді цікаво — згодився з ним шестак, витяг з кишені лист і почав читати:

„Там прийде до вас наша Латка. Добре, що його звідси забрали, тільки шкода, що не нагнали на сто чортів, а дали до вас. Свиня на всі боки — і то навіть не з йоркширів, тільки наша проста, галицька, з довгим рилом і з грубою щетиною. Поза аористами і конюнктівами не бачить божого світа, хоч сам на своїх клясиках лише собі всі пояснення і переклади. Від учеників жадає всього на память, а сам нічого не знає. Двійок дає без кінця і так заслуговується перед шкільною радою. Ми били йому вікна так так довго, поки його не забрали від нас. Робіть і ви так, коли не зміниться.

„Найбільше мстився на нас в зимі. Розігнався був сватати доньку начальника суду, що дня вбирав тоді иншу краватку, перфумувався, прилизував чуприну, нігті в клясі чистив і пилував, — і дістав здоровенного гарбуза, бо довгів має щось з десять тисяч!"

— Неправда! — щось скрикнуло в душі професора, але на верх видобулося лише якесь глухе „гм."

„Тоді — читав далі ученик — мстився на нас без памяти до самого Великодня, коли ми йому гарненько вибили всі шиби. Я сам, як пустив з далека з катапульки камінець, то вибив таку круглу дірочку в шибі, як викроєну. Я ходив потім дивитися".

Професор мав велику охоту побачити письмо автора листу, але шестак сидів за далеко від нього. Присунутися близче, щоби побачити, було годі; бо можна було зрадити себе, а може ученик сховав би лист. Врешті сей суд так приголомшив його, що він сам не знав, що робити.

Тимчасом ученик читав дальше, — очевидно, приємно було йому похвалитися, як заздалегідь позбирав відомости про нового учителя.

„У пятій клясі найшли на нього досить добрий спосіб, котрого можете і ви спробувати. Все казали йому, що наймилійша година — се його, що він дуже добре вчить і що понад греку і латину нема нічого кращого на світі. Там він якось не так лютував, а в нас страх! Я дістав поправку"...

Професор почав пригадувати собі, кому він у шестій клясі дав поправку. Дав злу ноту з греки вісьмом ученикам, отже котрийсь з них є автором листу! Певно Плотичка — худоба, лінюх, завадіяка, — о! ніхто инший, тільки він!

Але тут ученик замовк і професорови мимоволі вирвалося: „Вже все?"

— Деж там! — відповів ученик — але далі вже годі читати.

„Що там ще може бути?" — думав педаґоґ, до краю розцікавлений і подразнений листом і ухитрився сказати:

— Ну, вибачайте, що я допитуюся, що далі є в листі; се вже й так з вашого боку доказ великого довіря до мене незнайомого, що стільки прочитали мені.

Сими словами вхопив за серце шестака і він відповів:

— Нічого там уже незвичайного нема. Товариш пише, що ученики набили його за якусь там дівчину.

— Се неправда! — скрикнув нараз Латка, вставши з лавки, як опарений.

Оба ученики счудувалися і схопилися також на ноги.

— А ви звідки знаєте? — спитав семак таким голосом, як би хотів сказати: „Як ти смієш нам перечити, не знаючи справи?!"

— Я сам є професор Латка! Дам я вам, драби і гультаї! — відповів грімко Латка і вхопив за палицю.

В одній хвилині ученики щезли з переділу і побігли аж до четвертого вагону.

Професор Латка почав ходити по своїм тіснім переділі, як лев по клітці, і все повторяв: „Драби! гультаї! дикуни! гайдамаки!"

Потім сів і тяжко засмутився. В листі було багато правди і се його зажурило.

КЛИЧ ОРГАНІЗОВАННЯ ШКОЛИ

стався у нас

КЛИЧЕМ НАРОДНИМ

Так як для перших еміграntів НАШИХ кличем була церков, так нині є кличем РІДНА ШКОЛА.

Нарід ясно видить, що без школи нема будучности для него. Рідна Школа притримує нові, тут роджені покоління при своїм народі. Найкращим доказом, що без Рідної Школи молоді покоління нас опускають, є та прогалина, яку нині вже маємо: при нас стоїть ще еміграція старо-краєва і малі діти. Молодого середнього віку браkує. Покоління молоде, що тут уродилося й виросло для нас пропало. Дуже маленька частина ще молоді ще при нас тримається, а більшої частини вже невидно...

Спитайте батьків і матерій, де їх дорослі хлопці і дівчата? Встидаються своєї мови або її не уміють. Встидаються своїх батьків. Відчужилися.

Коли школи не буде, за кільканайцять літ з Українців в Америці сліду не стане. Щоб се не сталося, наша рід подбати про се.

Комітет шкільний, який завязався тут в році 4923, заняся тою так важною справою. До сповнення того важного діла, що від него залежить будучність Українців в Америці, ШКІЛЬНИЙ КОМІТЕТ скликає:

ЗБОРИ

ПАРОХІЯН ЦЕРКВИ СВ. НИКОЛАЯ І ВСІХ ПРИХИЛЬНИКІВ РІДНОЇ ШКОЛИ

НА ДЕНЬ 19-го ЛИПНЯ 1925

зараз по Службі Божій

ДО ГАЛІ ЦЕРКОВНОЇ СВ. О. НИКОЛАЯ, при ОКЛЕЙ і РАЙС УЛ., ЧІКАҐО, ІЛЛ.

Приходіть усі, кому дорога батьківщина, приходіть усі, кому на серці будучність наша! Не кажіть, досить ти робив, хай молодь... бо інакше сліду з нас не остане. Діти наші сидять ради тих народів, що свою минувшість шанують і дорожать своїм молодим поколінням. Не дбаймо завтрашнім. Хоть се нам і тяжко прийде, однак кріпімся тою надією, що з нашої праці і наложеного гроша виросте слава нашого народу.

Тож до діла Брати і Сестри!

ДО БУДОВИ ШКОЛИ при ЦЕРКВІ СВ. О. НИКОЛАЯ!

Приходіть всі як один на ту важну нараду!

Михайло Поліщ, Михайло Солтис, Дм. Атаманець, Ів. Прийма, Мих. Якоровський, Ів. Марущак, Гаврило Дацків, Роман Бойко, Вас. Гриньків, Петро Лучків, Семен Боньківський, Мих. Петрів, Ізидор Левтюх, о. Ф. Тарнавський.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ, ЩО

Загальна пересічна сума за дайсенси від автомобілів, після Бюра Публичних Доріг Департаменту Рільництва, виносила $225,942,000? з сеї суми 82 процент або $184,383,900 вжито на побіт доріг під зарядом департаменту стейтових доріг. Чи Ви знаєте, що Гельмарс мають в собі лишень 100% чисто турецький тютюн, з турецький тютюн найліпший і найбільше вдоволяючий на цигарки.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ПРО ФАХОВІ ШКОЛИ В ГАЛИЧИНІ.

(З львівського Діла).

Шкода часу і паперу на переконування про конечність таких шкіл. Всякий розуміє вагу фахових шкіл і та не всякий здає собі справу з того, кільком ми, як нація, тратимо через недостачу відповідних фахівців в кождій ділянці промислу. Візьмім кілька прикладів:

Столярство, здається, повинно бути найбільше поширеною галузею дрібного промислу, але я не знаю ні одного промисловця столяра, який поза звичайними дверима, вікнами та буденними меблями виробляв би столярську галянтерію, дійсно стилеві меблі і т. п. Тут бракує нашим промисловцям не лише хисту до самого виробництва таких річей, але й калькуляції. Калькуляція львівських, столярських промисловців, яких уважаю в нас ще за найбільш вишколених, — а берус тут загал як Українців так Поляків і Жидів, — стоїть поза буденними, висше наведеними виробами, на цілком для мене незрозумілих підставах; за один і той самий предмет ставлять ціни, які ріжняться від себе не на 100 відсотків, але на 300 і 400. А чейже таким способом ринку ніхто не здобуде; хто буває часто в залізничих магазинах, того вразить більша скількість спроваджуваних до Львова деревляних виробів, часом незвичайно простеньких, які можна у Львові та у цілім краю дуже корисно виробляти. Я не піддаю ніяких думок, що можна виробляти, а це повинні здобутися самі промисловці. Як приклад вкажу на придуману недавно одним українським купцем-промисловцем галянтерійну річ, яку він по довгих заходах з великим вкладом енергії почав виробляти у Львові і побив солідністю виконання не тільки Варшаву але і Познань; він завалений замовленнями, та на жаль виконати їх час не може, бо львівські промисловці не доціонюють чи таки не вміють цілком цінити масового, хідкого предмету.

Металевий промисл, який переживає в Польщі велику кризу, більшу від инших, міг би у нас цілком добре розвиватися, як би ми мали добрих ремісників. У нас майже цілком немає машинових слюсарів та механіків для прецизійних робіт. Я не знаю ні одного Українця, який умів би бездоганно споювати самородні звичайні метали, не кажучи вже про мосяж або алюміній; я взагалі не знаю, чи в Польщі є хто з Поляків, який умів би споювати самородно алюміній, а всі майже самоходи мають багато частей з алюмінія, які часто ломляться. Не хочу вже зачіпати галянтерії, нею майже ніхто з наших промисловців не цікавиться; а це річ дуже популярна. У нас ще найбільше цікавляться виробництвом для будівель і, аби тільки дістати роботу, йдуть часами нижче коштів виробу нормальних умов; спасають їх тільки „хлопці", яких кожний промисловець має понад норму. І тут починається звичайно трагедія цілого металевого промислу; хлопець привикає до роботи на „гура" — недокладної, аби тільки була зроблена, отже до несолідности. Рідко хто вибивається на верх. Решта стає недоладними і мимо волі несовісними, в пізнійшому віці, промисловцями. І чи може бути взагалі мова про створення у нас металевого промислу, коли не маємо добрих ремісників? Всі заміри у промислованням краю розбиваються об ту страшну дійсність: недостачу відповідно вишколених ремісників. І то не тільки в Українців; на ту саміську хоробу нездужають і Поляки — вони ж вихованки тої самої школи, що й ми. А металеві вироби зза границі йдуть та йдуть без упину в той час, коли в нас переводиться „редукція" промислу. Не зважаючи на високе охоронне мито, заграничний металевий виріб дешевший від місцевого, хоча наш робітник дешевший як за кордоном; причина того явища крім високих податків невишколений і несолідний ремісник.

Ми маємо незвичайно догідний момент для розвинення свого промислу; ми стоїмо за високою митовою стіною Чехії, Австрії та Німеччини. Ціла територія Польщі, за виїмкою хіба дещо упромисловленої Варшави і Шлеська, не має розвиненого промислу і тому тут можуть мати збут навіть менше вартні вироби в порівнанні із заграничними — але ми й того не можемо, чи не хочемо використати. А час йде і завтра, після завтра буде за пізно. Хто годує металевими виробами нашого масового споживача селянина? А чей же і лопати і сапи, вили та коси і т. п. це річи, без яких не можна обійтися на селі. А їх дуже багато. Візьміть тільки одну потребу села на рік 10 кг. цвяхів, 10 лопат, 10 сап та 10 кос, то одержите суму мінімально 170 вагонів готових виробів для Східної Галичини та Волині, які можуть наші кооперативи дуже легко розмістити. Дотеперішна фахова школа не навчила наших промисловців калькуляції та що найважнійше кооперації між собою, а виробити вище наведені предмети, за виїмком коси, можуть наші промисловці дуже легко, бо це найпростійша річ. А поширити виробів поза наш терен хіба не можна?

Ми не маємо ні одної відварні, а сусіди хоч і мають, то вони дають відливи, яким до доброти не достає дуже багато; це не на вітер слова, пишу на підставі дійсности. Не знаю, чи найдеться в Галичині фабрика, яка відлила б правильно рівномірно тонку і трівалу підкладку до цементової дахівки або так званий „кухонний „бляг". А відливарні в нашій потонрації мають велике значіння.

Про инші промисли можна те саме, або й більше дечого сказати. Хто у нас робить сиьку, „лявзарок", цикорію, свічки і т. п. річи? Чи багато є добрих майстрів, які вміють класти фабричні комини, або обмурування кітла? Де бляхарі з відповідною технікою „фляшнерів" та „фрапрувами" для печей? Виною того всього є недостача фахових, але дійсно фахових шкіл; у Поляків їх теж нема. Вся наша увага, сила духа і енергія повинна звернутися до фахових шкіл для упромисловлення краю не на експорт, а принаймеше для заспокоєння власних потреб. Я кидаю клич: **все для промислової школи!** Скажу може навіть для декого еретичну думку; звертаймо деякі гімназії для промислової школи. Кому будуть служити вихованки наших гімназій? Велика скількість піде на службу до чужих, а нам що з того? На що наш селянин, міщанин чи інтелігент видавав останній гріш — на те, аби його дитина тягла ярмо чужого воза? Творімо свідомо інтелігентний пролетаріят, який не має в даних умовах ніякої підстави до життя на нашій території. Без доповнення нашого народнього організму промислом ми цілком без вартости, бо промисловий вітер масово бере зі села гріш нашого селянина і більше той гріш до нас не вертає, а йде того гроша дуже багато. Наші фахові школи мусять дати такого ремісника, який не тільки витиснув би чужий товар з нашого села, але й шукав місця збуту дальше. Наші кооперативи повинні це піддержати в першу чергу, бо промисл принесе для них великі користи. Ще раз кличу: **все для промислової школи.**

Інж. П. Волосенка.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ПЛЕЙНЗ, ПА. Бр. св. Андрія, від. 48, подає до відома всім членам згаданого відділу, що через минувших 2 місяці більше як половина членів не зголосилися на мітинг і застають довжні по 2-3 місяці. Сим робить багато труду для місцевих урядників, а властиво для секретаря відділу. Хоч прийдеся виплатити місячний рахунок і чека, а секретар не зібрав тілько гроший, щоби покрити чека. Секретар не хоче би членів суспендувати, бо з того ніхто не має користи, ані відділ ані У. Н. С., а найбільше можуть потерпіти самі члени. Тут заявляю всім членам, що по гавзах більше не піду збирати гроші як до сего часу було. Всі члени мають явитися на мітинг і вирівнати свої довги. Коли такі члени не сповнять того, то відділ їх суспендує. — Йосиф Катульба, фінанс. секретар.

СИРАКЮЗ, Н. Й. Укр. Тов. Січ, від. 282, подає до відома всім своїм членам місцевим і позамісцевим, що пірічний а заразом і місячний мітинг відбудеться в неділю, дня 19. липня 1925, о 2-ій годині пополудни, в галі Тов. Дому під ч. 409 N. Geddes St. Проситься всіх членів хоть раз на рік прийти на піврічний мітинг та вислухати справоздань урядників контрольної комісії. Довгуючих членів проситься вирівнати свої залеглости. Також проситься приприводити нових членів до Тов. і У. Н. Союза, а ми радо їх приймемо. Записуйте свої діти до У. Н. Союзи, бо в дітях наших будучність наша і У. Н. Союза. Неявившийся член підлягає карі після статута. — І. Лесюк, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Бр. св. Йосафата, від. 217, повідомляє своїх членів місцевих і позамісцевих, що мітинг відбудеся 21. липня у вівторок, вечером о год. 7.30, в гали церковній, 303 Hudson Ave. Члени мають явитись, бо буде піврічне справоздання і так само члени мають вирівнати залеглі вкладки як за себе так і за діти, бо в противнім разі можуть бути суспендовані. Буде обговорено про Пікнік братства, який відбудесь 26. липня. Про місце пікніку буде оціблю проголошено на другім тиждень. Неявившийся члена підлягає карі після статута. — М. Бінашевський, предс.; Н. Пасяк, кас.; К. Шевчук, секр.

ЛІТНЕ УБРАННЯ.

Коли в літі людині горячо і душно, то звичайно, здається, що це та жара, що на дворі, так пражить, і що тілу горяче від палючого сонця і розігрітого воздуху. Направду воно не так. Горяч витворює саме тіло, збудоване наче піч, в якій харчі спожиті людиною служать за топливо. Якби той горяч неустанно не збуватися, то на протязі кількох годин тіло розігрілоби до того, що людина згинулаб від так званого сонячного удару, хочби на дворі не було ні сонця ні спеки. Питання отже не в тому, як не допустити жари до тіла, а як збутися її з тіла.

Правильно та теплота, яка витворюється в тілі, неустанно переходить в окружаючий воздух, власне таким способом, що тіло парує і так холоне. Та це можливе тільки тоді, коли воздух холоднійший, ніж тіло, і коли він містить в собі менше води, ніж може витримати. Коли воздух має більш, як 99 степенів Фаренгайта температури і 100 відсотків вохкости, то людина мусить в нім згинути, бо такий воздух вже не може переймати з її тіла теплоти, яку вона неустанно витворює.

На щастя воздух в природі майже ніколи не досягає такої температури і вохкости. Однак коли людина задягнеться в тісну і грубу одежу, то той воздух, що під одежою при шкірі скоро розгрівається до тої самої температури що тіло, і втягає з нього стільки вохкости, скільки лиш може, а новий, свіжий воздух не доходить і через те людині стане горяче і душно. Тому треба, щоб до тіла доходив все новий воздух, який може витягати з нього теплоту і воду.

Тому й ідеальним убранням на тіло булоби — не мати жадного убрання. І хоч з ріжних причин воно не можливе, то однак треба мати на увазі основний пріцип, що проходолодо залежить передвсім від того щоб тіло парувало, а це знов залежить від свобідного доступу воздуху. Кожух або тісна і груба одежа воздуху не допускає і не дає тілу охолонути. Чим легше і свобіднійше убрання, тим більш воздуху доходить до тіла і воно скорше випаровує і остужується.

Тому, наприклад, старинні грецькі убрання, або такі, які ще доси носять в богатьох східних країнах, наприклад в Египті, відповідніщі для горячого підсоння, ніж модна європейська або американська одежа. При ході вони хвилюються і розвиваються і через те витворюють струї воздуху, які нашого охолоджуючий насадок. В теперішній мужеській одежі сам, наприклад, ковнірик дуже причиняється до духоти, не допускаючи воздуху під одежу до шкіри.

Краска убрання має деяке значіння але не велике. Правда, що соняшне проміння переходить легше через темну краску, ніж через ясну, і через те ясне убрання від нього легше охоронить. Але, як сказано, головна справа в тім, щоб горяч з тіла збутися, а не щоби внішної жари не допустити. І зрештою не всі соняшні проміння є світлі, видимі. Більш є таких, що ніякого світла не мають і їх не видно, а проте вони печуть, і такі переходять однаково через темну краску, як і через ясну.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

ПОЗІР!

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до нас свої оголошення до часопису „Свобода", треба присилати враз з оголошенням присилати і належитість за них. Хто хоче мати своє оголошення після як найскорійше оприлюднене, нехай так само оголошення, будуть ласкаві за кожде написане в оголошенні одно слово числити 2 цт. коли таке оголошення має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрі оголошення мають бути присилані до адміністрації „Свобода" 5—6 днів перед днем оголошення їх у часописи, так що колиби вмагала сего потреба, був час порозуміти ся з відділом. Сторони котрі не схотять пристосуватися і придержуватися наших приписів, не будемо їх оголошення відтак нарікати на часопис, що невміщено їх оголошення, чи оголошення.

Адм. „Свободи".